

УДК 37.015.62

ІНТЕРАКТИВНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

© Бондаренко Т.С.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Бондаренко Тетяна Сергіївна: ORCID: 0000-0001-9879-0319; bondarenko.tc@yandex.ru; кандидат педагогічних наук; інформатики та комп'ютерних технологій; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

Описується різновид моніторингових досліджень з інтерактивною складовою, дано визначення поняття «інтерактивний моніторинг». Розглядаються умови для досягнення об'єктом інтерактивного моніторингу поставлених цілей, алгоритми розробки варіантів управлінських рішень при звичайному та інтерактивному моніторингу, наводяться випадки, в яких застосування даного виду моніторингу недоцільно.

Ключові слова: моніторинг, інтерактивність, інтерактивний моніторинг, управління, алгоритми управління, ефективність управління, саморегулювання.

Бондаренко Т.С. «Інтерактивний моніторинг як фактор підвищення ефективності управління навчальним закладом»

Описывается разновидность мониторинговых исследований с интерактивной составляющей, дано определения понятия «интерактивный мониторинг». Рассматриваются условия для достижения объектом интерактивного мониторинга поставленных целей, алгоритмы разработки вариантов управленческих решений при обычном и интерактивном мониторинге, приводятся случаи, в которых применение данного вида мониторинга нецелесообразно.

Ключевые слова: мониторинг, интерактивность, интерактивный мониторинг, управление, алгоритмы управления, эффективность управления, саморегулирование.

Bondarenko T. «Interactive Monitoring as a Factor of Improving the Management of the Institution»

This article describes a kind of monitoring with an interactive component, given the definition of "the interactive monitoring". The author considers the conditions for achieving the object of interactive monitoring goals, algorithms design variants of administrative decisions in normal and interactive monitoring and shows the cases in which the use of this type of monitoring is impractical.

Key words: monitoring, interaction, interactive monitoring, control, control algorithms, efficiency control, self-regulation.

Загальна постановка проблеми. Моніторинг є ключовим елементом контуру управління будь-якої організації, в тому числі і навчального закладу. Під моніторингом розуміється «методика і система спостережень за станом певного об'єкту або процесу, що дає можливість спостерігати їх у розвитку, оцінювати, оперативно виявляти результати впливу різних зовнішніх чинників» [1].

Виходячи з даного визначення, моніторинг це спосіб спостереження за об'єктом і попередній аналіз результатів такого спостереження. Однак моніторинг видається більш емним поняттям. Інформація, яка отримана в результаті систематичного збору і обробки, може бути використана для поліпшення процесу прийняття рішення. У такій постановці питання мета моніторингу не просте спостереження, а з'ясування закономірностей, процесів, проблем, які вже відомі і розуміння, усунення, коригування яких є важливим з погляду управління.

За результатами спостереження можна здійснювати аналіз об'єкту в динаміці і розробляти варіанти різних управлінських рішень. Ці варіанти складуть основу оптимізації управлінських рішень, агрегованих в політиці розвитку навчального закладу. У разі використання такого підходу результатом моніторингу буде сукупність варіантів управлінських рішень.

Огляд стану моніторингових досліджень. Теоретико-методологічні основи моніторингу розглядалися в роботах В.Г. Афанас'єва, І.В. Блауберга, А.А. Богданова, М. Вебера, С. Янга, Е. Квейда, Г. Кунца, С. О'Доннела, В.М. Садовського, А. Файоля, В.І. Франчука та інших авторів.

Організацію моніторингу на підприємствах та в організаціях досліджували С.В. Чупров, О.О. Гаврилов, Н.О. Кравченко, П.І.Потьомкін, Г.В. Бушмельова та ін. Питання моніторингу в освіті розроблялися В. Аванесовим, Т. Волобуєвою, Г. Єльніковою, О. Касьяною, І. Лапшиною, О. Локшиною, Т. Лукіною, О. Майоровим, І. Масліковою, В. Приходьком, З. Рябовою, Т. Хлебніковою та ін.

Аналіз наукових праць дає підстави стверджувати, що вченими досліджено зміст, структуру понять "моніторинг", "моніторингове дослідження", "моніторинг інноваційної діяльності", "моніторинг якості реалізації проектів та ін.; розкрито види, функції, рівні моніторингу, технологічні етапи його проведення (дивись, наприклад, [2-4]). Однак питання включення до моніторингового супроводу інтерактивної складової залишається недостатньо розробленим.

Завдання дослідження. Мета статті – розкрити поняття інтерактивного моніторингу і показати його вплив на підвищення ефективності управління навчальним закладом.

Результати дослідження. Конкретизуючи зміст процесу неперервного спостереження при моніторингу слід зазначити, що він передбачає систему збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації про освітню систему або її окремі елементи. Тобто одним із основних завдань моніторингу є інформування за його результатами. Проте ця функція реалізується на заключному етапі моніторингу, коли всі дані про об'єкт моніторингу зібрані та оброблені, а самі результати моніторингу можуть бути використані для корегування управління об'єктом чи процесом. У такій постановці моніторинг додає, як правило, інерційну складову у систему управління закладом за рахунок значних часових витрат на підготовку та проведення дослідження. Вирішити проблему підвищення ефективності управління закладом при використанні моніторингових досліджень можна за рахунок введення в них інтерактивної складової.

Інтерактивність (від. англ. interaction – «взаємодія») – поняття, яке розкриває характер і ступінь взаємодії між об'єктами. У загальному вигляді інтерактивність можна визначити як принцип організації системи, при якому ціль досягається інформаційним обміном елементів цієї системи.

Якщо додати в процес моніторингу інтерактивну складову, то ми значно змінимо сенс і значення моніторингу. У такому форматі моніторинг буде не просто процесом спостереження за станом об'єкту: в даному випадку додається функція інформування об'єкту в масштабі реального часу про стан параметрів, за якими ведеться моніторинг.

Саме інформування об'єкту в масштабі реального часу дозволяє говорити про інтерактивність моніторингу. Якщо звичайний моніторинг передбачає збір, обробку, зберігання та розповсюдження інформації після закінчення всіх попередніх дій, то у випадку інтерактивного моніторингу ми видаємо оцінку про результати спостереження за фіксований проміжок часу зразу ж після її формування. Тобто ми можемо розглядати інтерактивний моніторинг як процес комунікації, в якому кожне повідомлення для об'єкту моніторингу пов'язане з попередніми повідомленнями і з відношенням цих повідомлень до повідомлень, які їм передували, а також до відгуків об'єкту моніторингу.

Відгук об'єкту моніторингу може бути у явному вигляді (звіт про корекцію певних параметрів за результатами поточного спостереження), або у неявному вигляді, як корекція поведінки об'єкту за вказаними параметрами до наступного циклу моніторингу. У випадку, який ми розглядаємо, елементами інтерактивності є з одного боку об'єкт моніторингу, а з

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

іншого – орган, який здійснює функцію моніторингу. Об'єктом інтерактивного моніторингу в навчальному закладі можуть бути учнівські групи, викладачі, кафедри, сам навчальний заклад тощо.

Особливо необхідно підкреслити, що функція інформування об'єкту моніторингу про його стан в масштабі реального часу і функція управління об'єктом моніторингу за результатами спостереження мають принципову відмінність. Ця відмінність полягає в тому, що в першому випадку об'єкт не отримує ніякого керуючого впливу, але сама по собі інформація про його стан з урахуванням показників і параметрів спостереження дає можливість оцінити ступінь відповідності необхідних результатів і результатів, які досягнуто на певному етапі та отримано по каналу інтерактивного обміну.

У сучасній теорії управління існує підхід, згідно з яким складна система не може управлятися тільки за допомогою запропонованих ззовні правил чи інших зовнішніх впливів [5]. Управління складними організованими системами, до яких відносяться розглянуті об'єкти моніторингу, може здійснюватись також і з урахуванням дії особливих механізмів саморегулювання. Ці механізми саморегулювання підкоряються ряду системних закономірностей відображених в основних принципах організації соціальних систем, які були сформульовані в роботі [6]. На основі аналізу цих принципів можна припустити, що в разі наявності суттєвих розбіжностей між необхідними і отриманими по каналу інтерактивного обміну інформацією показниками, включаються процеси саморегуляції та самоорганізації об'єктів моніторингу, які визначають сутність саморегулювання трудовими колективами.

Таким чином, повноваження з управління об'єктом моніторингу делегуються на більш низький рівень, який зазвичай не бере участі у процесі управління. У завдання керуючого органу в даному випадку входить вже не просто моніторинг за станом об'єкту, а моніторинг за зміною поведінки об'єкту за результатами інтерактивного обміну інформацією.

На рисунку зображені алгоритми розробки варіантів управлінських рішень при звичайному (а) і інтерактивному (б) моніторингу.

Рис. Алгоритм розробки варіантів управлінських рішень при звичайному (а) та інтерактивному (б) моніторингу

У другому алгоритмі до переліку завдань моніторингу додається стеження за зміною поведінки об'єкту за результатами інтерактивного обміну інформацією. Якщо об'єкт моніторингу у відповідь на інтерактивне інформування про наявність суттєвих розбіжностей між необхідними і реальними показниками функціонування на основі процесів саморегуляції і самоорганізації змінює або змінює (за результатами наступних спостережень) свою поведінку, то цілком імовірно, що розробка варіантів управлінських рішень у цьому випадку не знадобиться. При відсутності позитивної динаміки в поведінці

об'єкту моніторингу необхідно проаналізувати причини такої поведінки і розробити варіанти управлінських рішень з урахуванням усунення виявлених причин.

Таким чином, можна сказати, що введення інтерактивної складової в процес моніторингу створює сприятливі умови для досягнення об'єктом моніторингу поставлених цілей і підвищує ефективність управління з одного боку за рахунок делегування частини функцій управління на рівень об'єкту моніторингу, а з іншого боку за рахунок трансформації завдання управління об'єктом у завдання коригування його поведінки.

Підсумовуючи все згадане вище ми можемо дати визначення поняттю «інтерактивний моніторинг». Інтерактивний моніторинг – це вид моніторингу, при якому об'єкт моніторингу отримує інформацію з результатами не по закінченню процесу моніторингу, а на кожному періоді вимірювання показників і у відповідь здійснює інтерактивний обмін інформацією з організаторами моніторингу формуючи відгук у явному або неявному вигляді.

При всіх позитивних моментах варто відзначити, що інтерактивний моніторинг, як окремий вид моніторингу, має обмежену область застосування. Інтерактивний моніторинг не використовується у разі, коли результати моніторингу не призначені для передачі об'єкту моніторингу (інформування громадськості, оцінка проектів тощо). Недоцільно його використовувати і в тому разі коли кількість параметрів, за якими здійснюється спостереження, є занадто велика і перш ніж передати результати їх треба опрацювати та довести до необхідного вигляду. Тобто для забезпечення швидкого реагування на зміни в об'єкті інтерактивного моніторингу контролюється обмежена кількість поточних параметрів спостереження об'єкту з періодичним вимірюванням показників і ці результати кожного разу передаються об'єкту моніторингу

Висновки. Введення інтерактивної складової в процес моніторингу створює сприятливі умови для досягнення об'єктом моніторингу поставлених цілей і підвищує ефективність управління з одного боку за рахунок делегування частини функцій управління на рівень об'єкту моніторингу, а з іншого боку за рахунок трансформації завдання управління об'єктом у завдання коригування його поведінки. Організація інтерактивного моніторингу з урахуванням процесів саморегуляції і самоорганізації, які протікають в об'єкті моніторингу, а також факторів, що впливають на них, створює умови для позитивних тенденцій у цих процесах.

Перспективи подальших досліджень. У перспективі планується розробка системи інтерактивного моніторингу якості проведення навчальних занять на базі системи відеоспостереження. За результатами експлуатації системи передбачається проведення аналізу ефективності впровадження в процес моніторингу інтерактивної складової.

Список використаних джерел

Словарь бизнес-терминов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/7942> (дата звернення 22.02.15)

2. Касьянова О. М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом / О. М. Касьянова – Х. : Основа, 2004. – 96 с. – Серія “Б-ка журналу “Управління школою”; вип. 1(13)

3. Приходько В. М. Моніторинг якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу: педагогічні основи й управлінський аспект : монографія / Валентин Миколайович Приходько. – Запоріжжя, 2011. – 460 с.

4/Власенко Н. Ф. Технология мониторинга качества профессиональной подготовки студентов в многоуровневом образовательном учреждении / Н. Ф. Власенко // Вестник Челябинского государственного университета. – Челябинск, 2013. – №34 (352): Образование и здравоохранение, вып.2. – С. 98–102.

5. Ярушкин Н. Н. Роль саморегуляции и самоорганизации в управлении трудовым коллективом / Н. Н. Ярушкин, Н.Н. Сатонина // Вестник Самарской гуманитарной акадмии. Серия: Психология. – Самара, 2013. – Вып. 1. – С. 42–57.

6. Богданов, А. А. Тектология. Всеобщая организационная наука / А. А. Богданова. — М. : Экономика, 1989. - 653 с.

References

1. *Slovar byznes-terminov*, (viewed 22 February 2015) <<http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/7942>>
2. Kasianova, OM 2004, *Monitorynh v upravlinni navchalnym zakladom*, Osnova, Kharkiv, Seriiia “B-ka zhurnalu “Upravlinnia shkoloiu”, iss. 1(13).
3. Prykhodko, VM 2011, *Monitorynh yakosti osvitoi diialnosti zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: pedahohichni osnovy i upravlinskyi aspekt*, Zaporizhzhia.
4. Vlasenko, NF 2013, ‘Tekhnologiya monitoringa kachestva professionalnoi podgotovky studentov v mnogourovnevom obrazovatelnom uchrezhdenii’, *Vestnyk Cheliabynskogo gosudarstvennogo universiteta*, no. 34, *Obrazovaniye i zdavookhraneniye*, iss. 2, pp. 98-102.
5. Yarushkyn, NN & Satonyna NN 2013, ‘Rol samorehuliatsii i samoorganizatsii v upravlenii trudovym kolektivom’, *Vestnik Samarskoi gumanitarnoi akademii. Seryia: Psikhologiya*, iss. 1, pp. 42-57.
6. Bogdanov, AA 1989, *Tektologiya. Vseobshchaya organizatsionnaya nauka*, Ekonomika, Moskva.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2015р.